

Concret

Temp parzial per umens en il cader

2

Actual

Magistra u magister?

4

Exteriu

Il dumber da naschientschas crescha

4

Agenda

Artistas

5

**Gender
Info****Grischun**

Nr. 9, settember 09

Editorial

Chara lectura, char lectur

Essas Vus er gia As dumandads, pertge che las differenzas tranter dunnas ed umens vegnan perscrutadas uschè savens? Nus savain per exempel che las dunnas cumpran pli darar en l'internet ch'ils umens. Ellas dattan dentant or dapli raps. Dunnas maridan il pli gugent in architect ed umens ina media. Tge duain nus far cun questas enconuschientschas?

Atgnamain pudessan nus emblidar quai immediatamain, sch'i na dess betg il suandant fenomen: Differenzas tranter las schlattainas na fascineschan betg mo las partiziuns da marketing, mabain er bleras e blers tranter nus. Da classifitgar l'uman en feminin e masculin correspunda apparentamain ad in basegn fundamental. Quai serva al divertiment ed a la discussiun publica. Gugent vegnan tratgs characteristics e modas da sa cumportar attribuids a differenzas "naturalas". Pervia dals ormons, da la structura dal tscharvè u da la forza musculara èn umens dal Mars e dunnas da la Venus. Gia vegn ans annunzià in nov bestseller sut il titel "Das schwache Geschlecht – Männer und ihr Gehirn". Differenzas tranter las schlattainas pon esser fitg fascinantas. Ellas laschan dentant crudar nus en ina trapla. Sch'i vegn mess tut en truclets, na pon ins betg midar insatge e tut resta sco quai ch'igl è. Quai è fauss. Las rollas da las schlattainas ed ils maletgs da las rollas èn per fortuna fitg flexibels, schizunt sch'ins integrescha la biologia. Malgrà ch'il tscharvè da la dunna è per in pèr grams pli lev che quel da l'um, na pon ins betg far valair ina differenza da l'intelligenza – gist quai era vegni pretendi da la scienza avant bundant 100 onns. Tgi avess pensà che las dunnas sajan ablas da remplazzar ils umens a las maschinas en las fabricas durant la segunda guerra mundiala. Malgrà ils muscels flaivels èn ellas daventadas pli tard "dunnas da las ruinas". Umens pon tgirar uffants en moda grondiusa, quai sa derasa plaunsieu. La finala èn gia insaquants pajais vegnids regids da dunnas, senza ch'els avessan fatg naufragi. E tgi prenda en mal, sch'ils umens uschè materials e fraids vegnan surpigliads da las emoziuns sin la piazza da ballape. Atgnamain èsi uschè simpel. Dunnas sco er umens èn umans cun exactamain ils medems basegns ed ils medems sentiments. Ni èn ils ins mo ferm, ni ils auters mo flaivels.

Tuts meritan respect, sco umans e sco dunnas ed umens. Savevas Vus dal rest, ch'igl è tutina ad uffants, sch'els vegnan instruids da magistras u da magisters?

Legiai dapli en quest connex en nossa rubrica "actual".

Salids amicabels

Silvia Hofmann, lic.fil.MA, manadra dal post da stab per l'egualitad da las schanzas

PS: Las versiuns taliana e rumantscha vegnan messas sin la rait in pau pli tard.

Legiai er la newsletter "gleich&anders"
www.sta.be.ch

Columna

Sche tuts dus stattan sin tuttas duas chommas...

En la generaziun da las tattas e dals tats dad oz era savens l'um responsabel per gudagnar raps. La dunna s'occupava dal tegnairchasa e dals uffants. Oz, sche pèrs inamurads van a star ensemen, lavuran savens tuts dus e mintgin ha in agen gudogn. La maiortad da las mammas cun uffants sut 15 onns lavuran a temp parzial. La gronda part dals babs lavura anc adina a temp cumplain, gida dentant tar la tgira dals uffants ed en il tegnairchasa.

Las mammas vulan restar al current en la professiun e gudagnar sezzas daners, ils babs vulan star datiers als uffants e gidar a concepir il dachasa.

Tut tenor, co che Vus As organisais, avais Vus sco bab u sco mamma dapli u damain temp per Voss uffant. E tut tenor avais Vus sco famiglia dapli u damain daners a disposiziun.

Ma i na dependa betg, co che Vus As organisais: Mintga di stuais Vus prender decisiuns, co che Vus manaschais Voss temp e Voss daners. Talas decisiuns caracteriseschan Voss mintgadi da famiglia e Vossa vita. I vala la paina, da cuntinuar cun la discussiun davart quest tema e da discutir sco pèr – adina puspè – davart ils agens basegns e davart ina repartiziun gista. Da quai profiteschan er ils uffants.

Daniel Huber, mainagestiun dal center UND
d.huber@und-online.ch / www.und-online.ch

Concret

Plazzas parzialas per il cader – er per umens

Lavur a temp parzial è lavur feminina. La pli gronda part da las plazzas da lavur parzialas è occupada da dunnas. Ussa ha dentant in um prendì l'iniziativa da render cunvegenta la lavur a temp parzial er per il cader. L'econom da manaschi Andreas Keel ha creà ensemen cun sia dunna Birgit ina plattforma d'internet, nua ch'i vegnan puschidas plazzas da lavur parzialas per il cader u nua ch'i pon vegnir tschertgadas talas plazzas. Keel vul uschia cumbatter ils pregiudizis che scuntratan cunzunt ils umens a la tschertga da lavur a temp parzial. El ha rimnà atgnas experientschas en la direcziun da bancas grondas, nua ch'el ha

lavorà a temp parzial. Sin la plattforma d'internet (ch'è accessibla sur ils cunfins or en Svizra, en Austria ed en Germania), sa chattan ultra da l'intermediaziun da plazzas da lavur parzialas per il cader er bleras infurmaziuns per umens, per dunnas e per interpresas.

Ulteriuras infurmaziuns datti sut
www.teilzeitkarriere.ch

BENEVOL Grischun – plazzas per collavuraturas e per collavuratur voluntars

Las millis voluntarias ed ils millis voluntaris che impundan lur temp e lur energia per il bain da nossa societad na pon ins betg pagar. Saja quai en l'uniun da sport, en l'organisaziun da dunnas, per la protecziun da la natira, tar la tgira da persunas attempadas – las voluntarias ed ils voluntaris adempleschan incumbensas che distgargian il stadi. L'organisaziun grischuna da dunnas suletta presta annualmain lavur voluntara d'ina valur dad 1.2 milliuns francs. Persunas che s'engaschan en uffizi d'onur rapportan d'experientschas satisfaschantas, da scuntradas plain tensiun e d'incumbensas interessantas, nua ch'ellas han pudì emprender bler. In servetsch voluntar vala la paina! BENEVOL Grischun è il post central spezialisà ed il post central d'intermediaziun per voluntarias e per voluntaris en noss chantun. Essas Vus gia activa u activ en in'organisaziun e tschertgais novas voluntarias e novs voluntaris? Alura pudais Vus publitgar in inserat sin la pagina d'internet da BENEVOL. www.benevol-gr.ch u telefon 081 258 45 90

Concret**Co che la famiglia e la professiun sa laschan cumbinar – empustai la nova DVD!**

En il Grischun datti – malgrà numerusas mancanzas tar la tgira d'uffants complementara a la famiglia – er radis da speranza che mussan ina creativitat sorprendenta da chattar soluziuns ch'èn adattadas per la famiglia. Sin la nova DVD "Co che la famiglia e la professiun sa laschan cumbinar" udis Vus en dus films documentars (da mintgamai 20 minutas) ed en il material accumpagnant (autura: Susanna Fanzun, televisiun rumantscha), co che geniturs repartan la tgira dals uffants e la professiun, co che la canorta d'uffants pitschens "Neugut" a Landquart funcziunescha entamez ina chasa da persunas attempadas e da tgira, co che la scola da S-chanf ha installà entaifer mo duas emnas ina tgira d'uffants sur mezdi e suenter scola. La DVD cuntogna er intervistas cun la cussegliera federala Eveline Widmer-Schlumpf, cun il mainagestiu da la banca Raiffeisen Pierin Vincenz, cun la cussegliera naziunala Jacqueline Fehr sco er ina retschertga tar ils geniturs davart la dumonda, pertge ch'els laschan tgirar lur uffant en ina canorta d'uffants. La DVD po vegnir preschentada fitg bain sco sequenza tar occurrenzas da vischnancas, da scolas, da canortas d'uffants pitschens, d'uniuns u a chaschun da sairadas da geniturs. Empustai la DVD (rumantsch/tudestg cun suttitels) gratuitamain tar il:

Post da stab per l'egualitad da las schanzas
Loestrasse 37
7000 Cuira

mail: info@chancengleichheit.gr.ch, telefon 081 257 35 70

Actual**Leger n'è nagut per mats – matematica n'è nagut per mattas**

Daditg èsi enconuscent che la scola rinforza pregiudizis existents tar ils uffants empè d'als eliminar. Ils pregiudizis ils pli enconuschents concernan il leger e la matematica. Leger n'è nagut per mats – matematica n'è nagut per mattas. Quests pregiudizis furman fermas ragischs e vegnan surdads da generaziun a generaziun. D'in studi a l'universitad da Harvard, che sa basa sin l'enquista dad in mez milliun persunas en 34 pajais, è resultà che 70% da las persunas defineschan ils roms fisica e matematica spontanamain sco roms masculins, istorgia e litteratura sco roms feminins. In'evaluaziun speziala dal studi da PISA ha mussa ch'i dat effectivamain differenzas da prestaziun tranter mattas e mats en la vegliadetgna da 15 onns. Ils mats cuntanschan menders resultats da leger che las mattas, entant che las mattas èn pli flavlas en il rom matematica. L'evaluaziun speziala vegn a la conclusiun che las differenzas na derivan betg dals duns differents da las schlattainas, mabain da las attribuziuns e dals pregiudizis da la societad ed er da las persunas d'instrucziun. Las mattas dubitan da lur dun matematic ed ils mats n'han simplamain nagin gust da leger. Autras incumbensas, sco per exempel "schliar problems" adempleschan las mattas ed ils mats tuttina bain. L'incumbensa da la scola è perquai quella d'eliminar pregiudizis. Las persunas d'instrucziun ston sa fatschentiar activamain cun lur agens pregiudizis e rinforzar la conscienza e la motivaziun da las scolaras e dals scolars per ils roms, nua ch'ellas e ch'els èn flavelts. La scola po pia contribuir bler dapli per l'egualitad che fin ussa.

Ulteriuras infurmaziuns datti sut www.oecd.org (Equally prepared for life?). Sin questa pagina d'internet po vegnir chargiada giu gratuitamain l'evaluaziun speziala dal studi da PISA (mo per englais).

Magister u magistra – a las scolaras ed als scolaras è quai tuttina

En la discussiun davart la furmaziun vegn daditg pretendi ch'i vegnan engaschads dapli magisters en la scola populara. L'uschenumnada feminisaziun da la professiun da magister disfavouriseschia ils mats areguard lur prestaziuns en scola. Fin oz n'è questa pretensiun dentant betg cumprovada. Sco quai che duas novas retschertgas mussan, èsi tuttina a las scolaras ed als scolaras, sch'ellas e sch'els vegnan instruids d'ina magistra u d'in magister. En Germania èn vegnids dumandads 8'000 scolaras e scolaras da la quarta classa. Ad ellas ed ad els èn vegnidas fatgas trais dumondas: Quant interessanta è l'instrucziun? Quant gista è la persuna d'instrucziun? Quant gentila è la persuna d'instrucziun envers tai? Il resultat: ils mats sa sentan pli disfavourisads da magisters che da magistras. Ils magisters sajan pli malgists e mussian damain affecziun. Quai han er inditgà las mattas. En connex cun la concepziun da l'instrucziun hai dà differenzas minimalas. La conclusiun: als mats na gidassi nagut, sch'i dess dapli magisters. In'evaluaziun supplementara ha numnadamain mussà che magisters dettian tendenzialmain pli bassas notas che magistras. A la scola auta da pedagogia da Son Gagl han las magistras ed ils magisters survegnì praticamain la medema valitaziun en in studi cun radund 150 uffants da la scolina fin al stgalim superiur. Favurisadas vegnan persunas d'instrucziun ch'èn communicativas e gistas, independentamain da la schlattaina.

Ulteriuras infurmaziuns datti sut www.kfn.de (Lehrerbeurteilung)

Exteriur

Nus na murin betg or – grazia a l'egualitad

Il dumber da naschientschas dals pajais industrials sa reducescha. I dat dentant indizis per ina midada da questa tendenza. Quai mussa in studi ord 24 pajais. En ils pajais che investeschan bler per la furmaziun, per la sanadad e per las plazzas da lavur e che han gia cuntanschì pli u main ina politica favuraivla per famiglias sco er l'egualitad tranter dunnas ed umens, s'augmenta il dumber da naschientschas. Quai vala per exempel per il Pajais Bass.

Ils resultats da l'economista Almudena Sevilla-Sanz da l'universitad englaisa ad Oxford conferman quai. Ella ha constatà che dunnas che vivan en in pajais, nua che l'egualitad è bain sviluppada, maridan plitgunsch u van plitgunsch a star ensemen cun in um. Quai possian ins attribuir al fatg che umens en quests pajais sajan ventiraivels, sch'els possian sa participar a la lavur da tegnairchasa ed a la tgira dals uffants. Tras quai s'augmenta la probabilitad da fundar ina chasada armonica e cuminaivla. Ils Norvegiais ed ils Svedais èn en quest connex ils umens ils pli attractivs, ils Americans ed ils Brits furman la media, entant ch'ils Germans ed ils Australians èn ils umens ils main attractivs. Il profil dals umens svizzers n'è deplorablmain betg vegnì registrà.

Agenda

"Mintgina po sa dustar, sch'ella sa co far." Wen-do per dunnas da mintga vegliadetgna

"Dir na e metter cunfins" – emprendre quai, sa far valair ed esser abla d'agir, quai èn las finamiras dals curs da wen-do. Quels vegnan purschids per mattas e per dunnas da mintga vegliadetgna en l'entir chantun. Duas trenadras cun experientscha accumpognan tras ils curs.

Ulteriuras infurmaziuns chattais Vus en ils PDFs qua sutvar u sut www.aidshilfe-gr.ch

Inhalt
FrauenPowerkurs.pdf

Übersicht Wen-do
Kurse 2009.pdf

Chastè da Werdenberg: Pipilotti Rist e Niki Schawaldler

Da Cuir arrivais Vus en circa ina mes'ura a Werdenberg. Là en il chastè ha lieu l'exposiziun "Mama nomol" da l'artista da renum mundial Pipilotti Rist (actualmain ha ella ina installaziun en il Museum of Modern Art a New York) e da sia collega Niki Schawaldler. Vers la fin da la stad vegn er preschentà l'emprim film dramatic da Rist che sa numna "Pepperminta".

Fin la fin d'october 2009

Ulteriuras infurmaziuns datti sut www.schloss-werdenberg.ch

Dunnas en muntogna. In'exposiziun davart l'istorgia da las schlattainas en l'alpinissem

Il museum Burghalde a Lenzburg mussa il svilup da l'alpinissem feminin e dals obstachels quasi insuperabels, per exempel l'istorgia dal club alpin svizzer che ha exclus las dunnas l'onn 1907 e recepi ellas pir l'onn 1979. Ultra da quai la colliaziun cun la firma Mammut che ha sia sedia a Lenzburg. Fin ils 31 da schaner 2010. Visitas guidadas ils 27 da settember 2009 ed ils 29 da november 2009.

Ulteriuras infurmaziuns datti sut www.museumburghalde.ch

Lectura: Tanja Wirz: Gipfelstürmerinnen.

Geschlechtergeschichte des Alpinismus in der Schweiz 1840-1940, chasa editura hier+jetzt, 2007

elle@centrepompidou. Il museum nazional d'art a Paris mussa 500 ovas da dunnas

Sco emprim museum dal mund deditgescha il Centre Pompidou a Paris sia exposiziun speziala durant in onn a las artistas dal 20avel tschientaner fin oz. Quai po vegnir resguardà sco manifest da l'egualitad, perquai ch'i pendan anc adina cunzunt ovas dad umens en ils museums d'art. Mo 3% dals maletgs en ils museums derivan da dunnas, 83% da las figuras nivas sin ils maletgs èn dentant femininas.

Fin ils 24 da matg 2010

Ulteriuras infurmaziuns datti sut www.centrepompidou.fr

16 dis cunter la violenza cunter dunnas. Dals 25 da november fin ils 10 da december 2009

Per la segunda giada ha lieu en Svizra ina campagna nazionala cun occurrenzas cunter la violenza cunter dunnas. Er il "project grischun d'intervenziun cunter violenza a chasa" sa participescha a questa

campagna. Ulteriuras infurmaziuns datti proximamain sut www.stagl.gr.ch

Cudeschs recumandads

Magasin Missy – cultura da pop per dunnas

Ier devi brigitte ed annabelle – en l'avegnir datti Missy! Il nov magasin per dunnas cun la charedactura Sonja Eismann che ha 36 onns n'è betg mo la fin dal magasin classic per dunnas che tematisava l'estetica, dietas, vestgadira, make-up e cuschinar, mabain ina lectura spontana per dunnas giuvnas (e tenor contribuziuns en il blog er per umens giuvens) ch'èn creschidas si en la cultura da pop cun l'internet e per las qualas la vita emancipada è ina chaussa natirala. Dal rest: Insetats da cosmetica na datti betg en il magasin Missy. En stizuns a las staziuns grondas ed als eroports pon ins cumprar la versiun stampada da Missy. Per tut las autras e per tut ils auters: www.missy-magazine.de

Il cumbat per ils medems dretgs

Per persunas che s'interesseschon per l'istorgia è quai ina lectura obligatorica: l'associaziun svizra per ils dretgs da las dunnas ha incumbensà auturas renumadas da scriver in cudesch davart l'istorgia da l'associaziun e davart il lung cumbat per ils medems dretgs en Svizra. Tranter ellas è er Silke Redolfi, manadra da l'archiv grischun per la cultura da las dunnas ed istorica. Sia contribuziun tracta la perdita dal dretg da burgais da las dunnas che maridavan in um cun in passaport d'in pajais ester. In chapitel stgir da l'istorgia svizra.

Schweizerischer Verband für Frauenrechte, Association suisse pour les droits de la femme (editura)

Der Kampf um gleiche Rechte - Le combat pour les droits égaux

Mit einem Geleitwort von Ruth Dreifuss - Avec un avant-propos de Ruth Dreifuss

2009. 422 paginas, 55 maletgs. Lià

42.– fr. / 29.40 € (D) / 30.50 € (A)

ISBN 978-3-7965-2515-5, chasa editura Schwabe Basilea

Il cudesch po vegnir retratg senza custs da porto tar www.maggi-ilanz.ch

Nus As cussegliain gugent

Gudogna Voss collega daplì che Vus per la medema lavur? Avais Vus problems cun il dretg da visita? As sentis Vus explotà sco "bab che paja"? Avais Vus dumondas pertutgant il congedi da maternità? U vegnis Vus mulestada sexualmain?

As drizzai al post da stab per l'egualità da las schanzas! Nus As cussegliain gratuitamain e cun discreziun. Tramettai in e-mail ad info@chancengleichheit.gr.ch u ans dai in telefon: **081 257 35 70**

Ans scrivai

Vossa opiniun e Vossas ideas ans interessan! Ans scrivai, sche Vus As vulais exprimer davart ils cuntegnns da nossa newsletter u davart temas d'egualità!

info@chancengleichheit.gr.ch u post da stab per l'egualità da las schanzas, Loestrasse 37, 7000 Cuira

